

УДК 37.091.3

FORMATION OF PROFESSIONAL SKILLS OF PERSONALLY-ORIENTED COMMUNICATION IN FUTURE TEACHERS**ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ОСОБИСТІСНО-ОРІЄНТОВАНОГО СПІЛКУВАННЯ У МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ****Kharchenko I. / Харченко І.М.***teacher / викладач***Chernenko L. / Черненко Л.П.***teacher / викладач*

*Municipal Institution «Uman Taras Shevchenko Professional College of Education and Humanities of Cherkasy Regional Council»
КЗ «Уманський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж ім. Т.Г.Шевченка Черкаської обласної ради»*

Анотація. *Спілкування – основа, невід’ємний елемент праці педагога. Визначено вимоги до комунікативної компетентності педагога, Готовність до професійного педагогічного спілкування здійснюється за допомогою педагогічних умов розвитку засад особистісно-орієнтованого спілкування майбутніх вчителів.*

Ключові слова: *особистісно-орієнтоване навчання.*

Вступ.

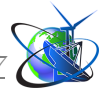
Соціально-економічні зміни, реформування системи освіти на гуманістичних та демократичних засадах, перехід із предметного на особистісно-орієнтоване навчання створюють умови для саморозвитку, самореалізації особистості в навчальному процесі, результативність якого неможлива без детального аналізу процесу професійної підготовки майбутніх учителів і пошуку шляхів її подальшого вдосконалення.

Основні вимоги до підготовки вчителів знайшли відображення в законах України про розвиток освіти. Так, у Державній національній програмі «Освіта» (Україна XXI століття) зазначається, що вища освіта спрямована на забезпечення фундаментальної підготовки фахівців, на формування інтелектуального потенціалу нації та всебічний розвиток особистості як найвищої цінності суспільства. Вона має стати могутнім чинником розвитку духовної культури українського народу [1].

Основний текст.

Педагогічна діяльність за своєю суттю є спільна діяльність, більш того, діяльність, яка будується за законами спілкування. Спілкування – основа, невід’ємний елемент праці педагога. Все це ставить високі вимоги до комунікативної компетентності педагога, його готовності до професійного педагогічного спілкування.

Спілкування – одна із фундаментальних форм виявлення принципової єдності людства та людського способу буття. Водночас це і фундаментальна форма становлення та виявлення людської особистості. Врешті, лише у спілкуванні – прямому чи опосередкованому – може відбутися найважливіше та найзаповітніше для людської особистості: досягнута єдність сутності та існування, за якої людина зможе в своїх діях відчувати власну повноту та

автентичність, а в своїх самоусвідомленнях приймати свої дії та вчинки як внутрішньо виправдані, важливі, необхідні.

Якщо спілкування розглядається як діяльність, то виокремлюють такі його функції: організація спільної діяльності; пізнання людьми один одного; формування та розвиток міжособистісних взаємин. Використання цієї класифікації допомагає зрозуміти, що особливості психологічної природи спілкування безпосередньо впливають на його перебіг та формування його культури. Всі функції спілкування спостерігаються у житті й виявляються, як правило, в єдності, доповнюючи одна одну.

В основі спілкування завжди лежать визначені мотиви: потреби, інтереси, суспільний обов'язок, звички, мета, які можуть бути як індивідуально, так і соціально значущими. У професійному спілкуванні педагога мотиви завжди є соціально значущими. Специфічним для професійного спілкування є те, що викладач керується бажанням, намірами, спрямуваннями, які передбачає його професійний обов'язок. Іншим важливим аспектом професійної культури викладача є використання ним різноманітних і динамічних міжособистісних зв'язків для створення умов розвитку здібностей студента у колективі. І тут переважає особисте вміння викладача будувати свої взаємини з колективом як єдиним цілим, шукати і знаходити основні моменти для гармонізації індивідуальних і колективних інтересів.

У наш час пріоритетна увага у реформуванні вищої освіти в Україні надається підготовці нової генерації педагогічних кадрів, що здатна трансформувати в собі нову освітньо-світоглядну парадигму гуманістичного розвитку особистості вихованця. А такий перехід до нового особистісно-орієнтовного типу освіти неможливий без суттєвого підвищення рівня педагогічного спілкування студентів, які в майбутньому будуть педагогами. У зв'язку з цим особливо гостро постає проблема формування основ педагогічного, особистісно-орієнтованого спілкування майбутніх педагогів.

Протягом останніх років у вітчизняній науці з'явилося чимало праць, присвячених проблемі підготовки педагогів (Л. Білик, В. Грехньов, Т. Каткова та ін.). Необхідність взаємодії учасників спілкування розглядають Л. Виготський, Г. Костюк, О. Леонтьєв та ін.

Широкого обговорення проблема спілкування набула в працях вчених з етики (Є. Бабосов, А. Заостровцев, І. Кон, В. Мовчан, В. Малахов), які розглядають спілкування як «основу, з якої виростає моральність».

Науковці (Н. Кузьміна, І. Бех, Д. Петровська, Л. Савенкова, В. Щербань) виділяють особистісно-орієнтоване спілкування, підтверджують його значення для функціонування педагогічної системи [2].

Д. Петровська виділяє у структурі комунікативної компетентності педагога ряд особливостей: компетентність у спілкуванні як за суб'єкт-об'єктною, так і за суб'єкт-суб'єктною схемами. Компетентність у спілкуванні за суб'єкт-об'єктною схемою полягає у вирішенні передусім репродуктивних завдань, вона охоплює зовнішній поведінковий рівень спілкування, знаходить вираження у орієнтації особистості на використання монологічних стратегій взаємодії з людьми. В орієнтації особистості на застосування діалогічних

стратегій взаємодії з партнерами проявляється її компетентність у спілкуванні за суб'єкт-суб'єктною схемою у вирішенні продуктивних завдань, компетентність, яка охоплює також і глибинний, особистісний рівень.

Особистісно-орієнтоване спілкування – система соціально-психологічної взаємодії між учителем та учнем, спрямована на створення оптимальних соціально-психологічних умов для обоюдної діяльності. Для цього педагогові потрібно уміти: оперативно і правильно орієнтуватися в постійно змінюваних умовах спілкування, знаходити відповідні комунікативні засоби, які відповідали б його індивідуальності, обставинам спілкування та індивідуальним особливостям учня, постійно відчувати і підтримувати зворотний зв'язок у спілкуванні. Особистісно-орієнтоване спілкування як професійно-етичний феномен вимагає від учителя спеціальної підготовки не лише щодо технології взаємодії, а й морального досвіду, педагогічної мудрості в організації взаємин з учнями, батьками, колегами у різних сферах навчально-виховного процесу. За своїм змістом і сферою функціонування воно може бути професійним і непрофесійним. Професійне особистісно-орієнтоване спілкування є комунікативною взаємодією педагога з учнем, батьками, колегами, спрямованою на встановлення сприятливого психологічного клімату, психологічну оптимізацію діяльності, стосунків. Воно забезпечує передання через учителя учням людської культури, допомагає у засвоєнні знань, сприяє формуванню ціннісних орієнтацій під час обміну думками. На противагу йому непрофесійне спілкування породжує страх, невпевненість, спричинює зниження працездатності, порушення динаміки мовлення, небажання думати і діяти самостійно, відчуженість, стійке негативне ставлення до вчителя, навчання. Почуття пригніченості від вивчення певного предмета (а нерідко від спілкування з учителем) у деяких учнів триває впродовж багатьох років. Професійне особистісно-орієнтоване спілкування передбачає високу його культуру, яка засвідчує вміння педагога реалізовувати свої можливості у спілкуванні з іншими людьми, здатність сприймати, розуміти, засвоювати, передавати зміст думок, почуттів, прагнень у процесі навчання і виховання. Особистісно-орієнтоване спілкування є явищем поліфункціональним, яке забезпечує обмін інформацією, співпереживання, пізнання особистості, самоутвердження, продуктивну організацію взаємодії.

Головними ознаками особистісно-орієнтованого спілкування на суб'єкт-суб'єктному рівні є: особистісна орієнтація співрозмовників (здатність бачити і розуміти співрозмовника), рівність психологічних позицій співрозмовників (недопустиме домінування педагога у спілкуванні, він повинен визнавати право учня на власну думку, позицію), проникнення у світ почуттів і переживань, готовність прийняти точку зору співрозмовника (спілкування за законами взаємної довіри, коли партнери вслухаються, розділяють почуття одне одного, співпереживають, має особливий педагогічний ефект), нестандартні прийоми спілкування (відхід від суто рольової позиції вчителя).

Висновки.

До педагогічних умов розвитку засад особистісно-орієнтованого спілкування майбутніх вчителів, на наш погляд, належать:

- ✓ визначення та засвоєння обсягу теоретичних знань і практичних умінь майбутнього вчителя у сфері особистісно-орієнтованого спілкування;
- ✓ забезпечення усвідомлення завдань та вимог майбутньої професії щодо розвитку засад спілкування;
- ✓ залучення майбутніх вчителів до активної комунікативної діяльності з метою розвитку засад особистісно-орієнтованого спілкування.

Література:

1. Кутієнко В. П. Вікова та педагогічна психологія (курс лекцій) : навч. посіб. / В. П. Кутієнко. – К. : Центр. навч. літ-ри, 2005. – 128 с.
2. Національна доктрина розвитку освіти // Освіта України. 2002. № 33.
3. Педагогічна культура вчителя: навч. посіб./П. Щербань, С. Шейко, М. Щербань та ін. К.: Вища шк., 2010. 167 с.

Literature:

1. Kutienko V. P. Age and pedagogical psychology (course of lectures): teaching. manual / V. P. Kutienko. - K.: Center. education lit-ry, 2005. – 128 p.
2. National doctrine of education development // Education of Ukraine. 2002. No. 33.
3. Pedagogical culture of the teacher: teaching. manual/P. Shcherban, S. Sheiko, M. Shcherban and others. K.: Vyshcha Shk., 2010. 167 p.

Abstract. *Communication is the basis, an integral element of a teacher's work. The requirements for the communicative competence of the teacher are defined. The readiness for professional pedagogical communication is carried out with the help of pedagogical conditions for the development of the basics of personal-oriented communication of future teachers.*

Keywords: *personal-oriented training.*